

Uredništvo i uprava ZAGREB, MASARYKOVA 28a Telefon 67-40 Uredništvo in uprava za Slovenije in slovenski del Julijske Krajine LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Pravo nije materija koja se može dijeliti na fragmente. Po svom duhu i u praksi pravo se ima smatrati kao jedno i nedjeljivo. N. Chamberlain

GLASIO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULJSKE KRAJINE

Plebiscit kroz vjekove

Plebiscit, koji se imao provesti u Czechoslovakiji, sa svim svojim dalekosežnim posljedicama, uzbudio je sve duhove. Za posljednjih dvadesetak godina bezbroj puta se spominje glasanje naroda. Pa ipak nije taj problem tek čedo dvadesetog stoljeća, nego je odavno poznat. Za nj su znali već stari narodi, naročito Greci. O glasanju naroda zna se također iz doba starih Germana, kod kojih je taj postupak bio tako i težak i njihova sustava. Narod je bio piktan kod zakonodavstva i važnih pravila problema. Izjavljavano se o ratu ili miru, o izboru vojvoda, pa čak je stvorio pučko sudbice za osobito teške kaznene slučajeve. Da je riječ plebiscit stara, pokazuje već njeno porijeklo, jer plebiscit citum - označavalo je u starom Rimu postupak obraćanja na narod i pučkog glasanja o problemima javne sigurnosti.

Iz oвого опћег pitanja i obraćanja na narod razvio se je kasnije u pojedinih zemljama referendum, t. j. ne više obraćanje na čitav narod nego na njegove zastupnike i poslanike. Polovnj četnaestog stoljeća preuzeli su ovaj oblik pitanja neki švicarski kantoni. Zastupnici pojedinih kantona, odlasli na savezne skupštine, učinili su — ako za neko pitanje nisu imali punomoći — taj problem, sad referendum - t. j. na izvješćivanje. I u Engleskoj je kadšto dolazilo do referenduma; no redovno samo u svrhu rješavanja komunalnih problema manje važnosti, no Englezi nisu bili ushićeni tim postupkom.

U povijesti evropskih država mnogo se put isite volja naroda, izražena glasanjem, Ugovori u Brétigny (1359) i Madridu g. (1527) izvršio predviđaju takove slučajeve. Osobito je plebiscit došao do važnosti u Francuske revolucije. 11 septembra 1791. uzmalo je stanovništvo tadašnje ptiinske regije u Arizoneu parisku konstituantu, nakon održanja plebiscita, za prisajedinjenje s Francuskom. Isto tako, se na temelju plebiscita, prema ugovoru u Turinu (24 mara 1860) Francuskoj pripale Savoja i Niža.

Napoleon III posluzio se je više puta plebiscitom, da bi došao na vlast i da bi je zadržao. Kad je dobio obavijest o februarskoj revoluciji 1848, bezodlučno je krenuo u Pariz. Ostao je ondje, iako ga je nova vlada zamolila, neka napusti francusko tlo. No on je ostao, pa je izabran poslanikom u Parizu i u četiri departamenta. Ujho je zadobiti potvrđene naroda. Prigodom izbora predsjednika upitan je narod i on je glasao s 3,5 milijuna glasova za njega, protiv 1,5 milijuna za Cavaignaca. A kad je u noći od 1 na 2 decembra 1851 godine pravoo državni udar, nije zalorovao da se naknadno obrati na narod. I narod ga je izabralo sa 7,5 milijuna glasova ponovno za predsjednika i to na deset godina.

U Sjedinjenim Drzavama desio se je bez sumnje najpobitniji plebiscit na svijetu. — Bilo je to godine 1858. Prema jednom ugovoru s Danskom imali su stanovnici Virgin Islanda glasovati, hoće li postati američki državljani. Oni su glasali gotovo sa 100 posto, ali američki senat kao da se je predomislio, jer se ozbiljno kerato da potvrdi ugovor o pripadnosti otocja...

Dvadeset vijeka poznaje svu silu glasanja za samoodređenja naroda. Najpoznatiji zastupnik potlačenih naroda i tumač njihovih želja bio je polakoj predsjednik Wilson. A za sporna područja predviđala je mirova, konferencija od 1919 ništa manje nego 17 plebiscita, no provedeno ih je samo osam.

I Njemačka se je obilato služila plebiscitom. Sjetimo se samo smrti Hindenburga i uspona Hitlerova na čelo države, na plebiscit u Saarskom području i t. d.

ZA RJEŠENJE SVIH MANJINSKIH PITANJA

U engleskoj i francuskoj štampi, a tako isto i u americi, podvuklo se da sada kada se počeo sa choelovačkom, treba riješiti sva manjinska pitanja u interesu mira u Evropi. Listovi predlažu da se svi krajevi u kojima ima preko 50 posto manjinskoga stanovništva, a nalaze se u neprekidnom teritorijalnom kontinuitetu s materom zemljom, priključe svojoj narodnoj državi. Na taj način, pišu listovi, riješit će se za svagda pitanje manjina i izbjeći će se sukobi u budućnosti.

CHAMBERLAIN KAŽE...

Pravo nije materija koja se može dijeliti na fragmente. Po svom duhu i u praksi, pravo se ima smatrati kao jedno i nedjeljivo. Kada se ono u rješavanju narodnogsog pitanja željelo i želi postiti za sebe i za svoje prijatelje, onda se mora dozvoliti njegova primjena i protiv same sebe i protiv svojih prijatelja. NEVILLE CHAMBERLAIN

Naloga šole v obmejni zoni

Prevod članka iz „Popolo di Trieste”

„Il Popolo di Trieste” je dne 2 oktobra t. l. je princlael tale članek pod gornjim naslovom (Le funzioni della scuola nella zona di confine), ki ga prenašamo dobesedno.

Na drugem sestanku učiteljske sekcije GUF-a, ki se je vršil preteklega meseca, je bila obravnavana naloga obmejne šole.

Najprej je bilo potrebno analizirati sedanjii položaj v obmejnih zonah, ki je z ozirom na razne kraje zelo različen in celo poln kontrastov. Na vsak način je treba razlikovati v grubein dve zoni: prva jezikovno mešana ob prometnih progah in v krajih neposredno ob meji ter druga, kjer je drugojezično ljudstvo kompaktno naseljeno. Z ozirom na različne položaje zon so težkoče učiteljev večje ali manjše, tako s političnega kakor vzgojnega stališča, za razumevanje težkoč, na katere zadene učitelji, je treba predvsem imeti pred očmi to, da ima slovansko ljudstvo na tem ozemlju mnogo negativnih lastnosti, kakor pravo pomanjkanje slovanske nacionalne zavesti, kar bi na eni strani zgedalo, da je koristno za „nacionarno propagando, na drugi strani pa to predstavlja negativno vrednost, ker slovanski živeli ostane neobčuten ljudi napram propagandi, ker ne pozna njene vrednosti in pomena. Večkrat se ta neobčutljivost spreminj v razdiralstvo, v čemer se pozna tista odsotnost slovanske življa od vsakih manifestacij, ki niso materialne in pridobitne narave. K tem konstatcijam je potrebno pristaviti še vplive miselnih gibani, ki niso v skladu z našimi in katerih ostanke najdemo na več krajih visoke planote.

Učitelj mora imeti točen vpogled v položaj na službenem mestu in tako razumevanje mentalitete drugojezičnega ljudstva, da mu je mogoče zasledovati vse življenjske manifestacije, da bi mogel izvrševati svojo misijo, ki bo v tem slučaju bistveno asimilacijska. Samo na ta način je mogoče misliti, da bi se dosegel cilj, ki bo v tem, da je treba storiti misliti učencem po italijansko (far pensare italianamente). Navljano za dosogo ne sme se naslanjati samo na učenca, temveč mora iskati sodelovanja

tudi z družino, kakor s političnimi in cerkvenimi krajevnimi oblastmi. Duhovnika si predstavljamo kakor črnega hudiča zaradi slovanoištva; nasprotuega, Italiji itd., medtem ko je pri ustvaritvi take situacije kriv večinoma učitelj sam, ker je napram duhovniku popolnoma indiferenten, kadar ni celo napram njemu poln prezira. Ta predsedek je treba odkloniti brez daljnega; kajti to je samo v škodo, toliko šoli kolikor cerkvi, ker bi bili obe ustanovi v konfliktu. Učitelj mora imeti pred očmi, da je duhovnik največja avtoriteta na vasi, oziroma avtoriteta, ki jo največ poslušajo, in če se njemu posreči pridobiti si duhovnikovo sodelovanje; naj bo prepričan, da bo 70 odstotkov težav izviraajočih iz obiskovanja šole, didaktičnega področja (njegov občanek itd.) in celo vpisovanje v fašistične organizacije, premaganih.

Z dosoga duhovnikovega sodelovanja in s pomočjo njegovega vpliva bo mogoče pridobiti si tudi vpliv na družino. Ni potrebno, če se učitelj zainteresira za družinske prilike učenca, kajti to mu „bodo pripomogle, da spozna njen moralni in materialni položaj in obenem bo ustvaril v družini občutek, da ona lahko pričakuje s te strani karkoli pomoč.

Tukaj je treba jasno postaviti v ospredje vprašanje prehrane v šoli (refezione) in fašistične befane ter druge oblike pripomoč. Pri sestavljanju seznama uobznih se učitelj ne sme nanašati samo na učenčeve bešede, ki niso nič drugega kakor to, kar so mu doma sugerirali, temveč se mora obrniti na političnega tajnika, ki mu mora dati na razlagalo imenik siromašnih družin, potem naj se brez strahu obrne do duhovnika, ki mu bo znal dati v vseh primerih dobre nasvete. Na ta način naj reši vprašanje, ki je mnogokrat zelo mučno.

Iz tega je jasno, da samo tisti učitelj, ki pozna v potankosti položaj kraja, se bo mogoče znajti, če si bo na ta način pridobil zaupanje prebivalcev. Najbolj koristen bo tak učitelj, ki bo živel v direktnem kontaktu s kraji o katerih govorimo. Predobro je znan neznan uspeh učiteljev, ki niso poznali krajevne položaja v podrobnosti

in ki so imeli mnogokrat slab vpliv na drugojezično ljudstvo, ker ga niso razumevali. Treba je omeniti, da je bilo poslanih nekaj učiteljev za kazen v te tako delikatne kraje. Lahko si zamišljamo kakšni so bili na ta način doseženi uspehi. Kakšen je bil razlog, ki so ga više šolske oblasti aplicirale v tem pogledu, to je misteriozno. Poleg tega je še to zelo zanimivo, da se je delalo na tak način ne samo na šolskem področju, temveč enako tudi v drugih kategorijah državnih uradnikov. Na ta način, mesto da bi imeli ob meji vrsto izbranih funkcionarjev in resnično sposobnih za njihove naloge, smo imeli včasih na razpolago nesposobne elemente, ki gotovo niso pospeševali procesa asimilacije ali pa vsaj zblizanja z drugojezičnim ljudstvom. Resnično je čutili potrebo izbranih elementov in njihov dotok homo dosegli kadar ti kraji ne bodo več smatrani za kazenske, pa četudi bi se dajale z ozirom na posebne težkoče obmejne doklade, kakor jih n. pr. prejemajo še sedaj oficirji.

S predpostavljajanjem sedanjega položaja v obmejnih krajih; se je prešlo na problem poučevanja, ki se v kompleksu zelo razlikuje od normalne klasifikacije. Prvi razred zavzema predvsem mesto, ki ga moramo postaviti posebej, ker otrok v njemu ne zna niti besedice italijansčine. Tukaj bi gotovo bilo učitelju koristno znanje slovenskega jezika, ne da bi ga govoril, kar je treba podčrtati, temveč za razumevanje učenca in da bi ga lažje vodil. Prvo leto, se lahko reče, je popolnoma uporabljen za pouk prvih elementov italijanskega jezika. Od drugega do četrtega razreda se poučavajo spoznavalni elementi, ali bolje, učenca se polagoma pripravila, da misli v italijanskem jeziku. V petem razredu nastane nov problem — političen problem. Otrok je že dosegel zadostno obvladanie jezika in tedaj mu je mogoče govoriti odločno v politični smeri, ker o tem že govori sam, čeprav je samo o tem slišal, ne da bi veliko razumel in v čemer čuti potrebo, da ga kdo vodi ali da sliši avtoritativen glas...

Posebno je treba paziti v tem času na najbolj navadne didaktične pogreške in posebno na tiste, ki se nanašajo na zgodovino našega Risorgimenta. Absolutno se je treba izogniti njegovemu sistematičnemu razvoju in se posluževati anekdot, izogibajoč se pri tem vsega, kar bi se moglo na napačen način razumeti ali stisega, kar bi povzročilo nezaželene reakcije. To opazko je treba aplicirati tudi pri fašistični kulturi. Kakor je razvidno bi spoznavanje njihovega načina mišljenja in morebitnih reakcij, ki bi nastale v njih, bilo zadosten element za začetek asimilacijske dela. Superiornost naše kulture bi napravila ostalo.

Potrebno je povedati še nekaj o delovanju GIL-a. Ta organizacija eksistira v mnogih občinah in krajih na Krasu samo na papirju. Ako bi resnično eksistirala, bi gotovo bila v pomoč šoli. Toda mnogokrat se zgodi, da poveljniki GIL-a ne zna ločiti GIL-a od šole in nastanejo tako superpozicije, ki ne delajo drugega kakor nasprotiti. Potrebno je, da poveljnik razume, da je treba učitelja v šoli pustiti na miru in da nihče, razen njegovih predpostaviljenih, se ne sme vtikati v njegove zadeve.

Ko smo objasnili to potankost bi bilo dobro pregledati, kje GIL resnično deluje. Delovanja, ki dosega eksistirajo samo na papirju niso se izvrševala. Mlad učitelj zmoro in zna napravati na tem področju mnogo, toda navadno mu manjka materialne podpore, da bi mogel nekaj uresničiti in na žalost mora ometiti svoje delovanje samo na izdajanje izkaznic in pobiranje članarine, ki se na ta način spreminj v nekako takso, kajti kot tako jo smatra drugojezično ljudstvo.

VELIKA KRIJUMČARSKA AFERA

Političko značenje afera

Trst, okt. 1938. — U vezi s hapsenjem markize Violette Godi di Godio, koja je pokušala da prokromčari u Francusku jedan milijun lira i jednu veću svotu stranih valuta, istragom je ustanovljeno da se krijumčarenjem valute iz Italije u inozemstvo bavila već duže vremena jedna dobro organizirana banda, koja je bila dirigrirana iz Rima. Na čelu ove bande stajali su grof i grofica. Otri i banakar Sacerdoti. Na temelju prvih rezultata istrage redarstvo je uhapsilo u Rimu osim grofa Orlija i bankara Sacerdotija još drugih šest osoba. Grofica Orli palazi se u Francuskoj pa će italijanski sudovi zatražiti da bude izručena i dopućena u Italiju. Prema informacijama italijanskog redarstva ova krijumčarska banda skop kromčarenjem ne samo valuta nego i zlata i dragog kamenja. Rimski krijumčari inođu, kako ovdajšnji listovi tvrde, mnogo ortaka i u drugim gradovima Italije. Tako je u Turinu uhapšeno više osoba, ali u interesu dalj-

nje istrage njihova imena nisu objavljena.

Talijanska štampa opširno prikazuje razornu djelatnost ove krijumčarske bande, koja je još u vrijeme abesinskog rata, dok su protiv Italije bile na snazi sankcije krijumčarila u inozemstvo valutu, zlato i strane vrijednosti papirne kaze i da se zbog svoje defetističke djelatnosti izvedu pred tribunal za zaštitu države. Štampa također traži da se za suzbijanje krijumčarenja donese novi specijalni zakon, da se tako omoguću sabotaža vladine autarkijske politike, za čiju je provedbu veliko fašističko vijeće predvidilo primjenu energičnih mjera, koje treba da garantiraju privrednu nezavisnost Italije.

APEL DE VALERE NARODIMA DA UČINE KRAJ STRADANJU IZBJEGLICA

Zeneva (Jevkor). — U zaključnoj sjednici XLX redovnog zasjedanja skupštine Društva naroda uputio je irski ministar pretsjednik De Valera u svojstvu pretsjednika posljednjeg zasjedanja svih naroda naroda apel, da učine kraj stradanjima onih koji su iz raznih zemalja protjerani iz rasnih, nacionalnih ili vjerskih razloga. De Valera je pozvao vlade, da učine krajnje napore za spašavanje nesretnih izbjeglica. Izbjeglički problem, rekao je De Valera, ne krije u

sebi manje opasnosti od manjinskog problema.

INTERVJU S DR. E. BESEDNJAKOM U DANSKOM LISTU

Saradnik lista „Dagens Nyheter” objavljuje u svome listu razgovor s drom Engelbertom Besednjakom, bivšim slovenskim narodnim poslanikom u Rimskom parlamentu. Dr. Besednjak je dao tom listu izjavu o broju naše manjine u Italiji, o školama, jeziku u crkvi, štampi i stanju poslije jug-talijanskog sporazuma.

Vjekoslav Spincić o Česima

»Javni pozdrave u »Našoj Slogi« 1893 g. U tršćanskoj »Našoj Slogi« od 23 novembra 1893 godine objavio je naš bivši zastupnik u Beču pok. Vjekoslav Spincić ovaj članak:

»Za parlamentarnih praznika posjetio sam prijatelja dra Pacaka, odvjetnika u Kutnojgori. (E. Pacak je bio zastupnik u parlamentu. U mladosti je bio osuđen na 10 godina u zatvoru zbog nacionalnog rada protiv Austrije. Op. ur.) Tom prilikom bilo je priredjeno zabavnih večeri, koliko u Kutnojgori toliko u Kolinu i Časlavi, kuda smo s prijateljem i još s nekim drugima čimili izlete. Kod tih zabavnih večeri bilo je izrečeno iskrenih, bratimskih zdravica. Među ostalima nazdravio je kod te zabavne večeri u gradskoj čitaonici u Kutnojgori seljak Prochazka iz Sv. Jakova hrvatskim i slovenskim seljaci- ma u Istri. Kod zabavne večeri u tamnošnjoj Sokolovini općinski načelnik u Malesovu Vepfek svjetskim hrvatskim i slovenskim radom i izbornicima istarskim, a kod zabavne večeri u »Češkoj gostinji« u Kolinu ravnatelj cukrovara u Bečvarih Sebnal svećenika hrvatskoga i slovenskoga istarskoga puka. Sve te zdravice bile su od prisutnih od- ševljeno primljene. Nazdravljajući molili su me, da nazdravljenima odnosno pozdrave pripomim, a ja ne znam, kako to bolje učiniti, nego ovim javnim putem, u zagovornici prava hrvatskoga i slovenskoga naroda u Istri. Srdacim vam pozdrav, braćo hrvatski i slovenski seljaci, birati i izboriti svećenici, od česke braće kao od mene.

U Beču, 19 novembra 1893. Vjekoslav Spincić. (Iz »Mornara«)

„OPET NA DJELO“

Češki publicista Karel Čapek uputio je ovaj proglas češkom narodu:

»Rastužene duše stojimo kao seljak na zemlji, koja mu je djecomitno uništena; kao seljak, koji izračunava što je sve izgubio i kako je postao siromaš. Da, mi smo postali siromaši. Izgubili smo previše. No, seljak, koji je vrijedan svoga doma, briše ubrzo oporom rukom suze, koje su navrle na oči i ogleda se po domu, koji mu je povjeren. To ču ja ponovno izgraditi, polja opet obnoviti za narednu godinu ponovno zasijati. Možda će nešto od toga, što ču sada morati graditi, u početku biti manje i skromnije, ali mnogo toga ču ja opet bolje i jače obraditi, nego do sada. Opet će nastati lijep dom, koji će meni uvijek pripadati, jer više nije bastinjen, nego je stvoren mojim rukama. I se- ljak, vrijedan svoga doma, počine opet stavljati svu u red, a ne da obilazi po domu zlovoljan i uzdižući. U ime Božje, podjimo na novi rad!«

ZIVOT GRADIŠANSKIH HRVATA

Beč, 3 listopada. Hrvatsko kulturno društvo u Gradistu održalo je svoju godišnju skupštinu. Dosadašnji predsjednik g. Ignacij Horvat, koji je bio šest godina na tom mjestu, dala je ostavku. Za novog potpredsjednika je izabran pravnik Vjekoslav Bilišić iz Vinceta. Novi predsjednik je u svom govoru naglasio, da će biti njegova dužnost, da poradi na potpunom ostvarenju programa gradišanskih Hrvata, a osobito da će raditi na proširenju hrvatske organizacije u svim hrvatskim selima u Gra- dištu. »Trebalo je rekao je — organizirati sve Hrvate od veleposjednika do posljednjeg radnika. Naša je sveta dužnost, rekao je novi predsjednik, da nasu djedovinu predamo novim naraštajima neokrnjenu. Naši očevi i naše majke ispunili su polupuno svoju dužnost kao pravi i pošteni Hrvati i mi moramo to isto učiniti. Jer samo onaj, koji poštuje svoj narod i za nj se žrtvuje, njegov je punovrijedan član.«

IZ PISMA JEDNOGA ISTRANINA U PRAGU

Druga malko — Ti me zoveš da dodiem kući, jer da će biti rata. Ja već petnaest godina dijelim sve dobro sa Česima, a sada ću ostati s njima, pa dočekat će i najgoru. To je moja dužnost kao Istranina, kao Slavena i kao čovjeka.

MASARYK JE REKAO:

Habsburzovci se najviše Rimu za oruđe protivreformacije. HUSITSKI JE POKRET UČUŠEN POMOĆU CIELE EVROPE. Revolucija profesora Češke je 1618 skrštena, a car i njegovi nenačini savjetnici svakojako nastojahu da ostabe češke zemlje. Provedena je napose neviđena ekonomska revolucija: do 30.000 porodica (među njima Komenski) bude prozvano iz zemlje, a tri četvrtine zemljišta zadobijeno i dano za nagradu plaćenicima i olemićima, koji su se iz čitave Evrope stajali na češki plijun. Znatno dio češke imovine prisvojilo je sam car.

T. G. MASARYK.

Koristen za vesoljno človeštvo je samo narod, ki je, zadovoljen in ki ima pozorie in prostora, da uveljavlja vsa svoja moč. IVAN CANKAR

Italijansko planinsko društvo raziskuje jame na trnovski planoti

Ze večkrat smo v našem listu pisali, kako pridno so raziskovali pred časom kraške jame. Gotovo je jamsko društvo, ki je pododsek italijanskega planinskega društva, že absolviralo svojo nalogo na Krasu in se je sedaj podalo na raziskovanje jam na trnovski planoti. Tu je precej nepristopnih krajev, ki prej niso bili raziskovani, pa je to področje postalo cilj raziskovanja. Kot je znano, se je za delovanje jamskega društva, ki ima svoj sedež v Trstu, prav toplo zavzel tržaški armadni poveljnik in ga tudi v marsičem podprl. Zaradi tega omenjeno društvo nima samo strogo znanstvenih ciljev ampak se njegov, delokrog razširja tudi na podatke, ki zadevajo vojne oblasti.

Pred nekaj meseci je komisija za jame koncentrirala svoje delovanje na zono med Trnovem in Predmejo. O jamah, ki niso bile še nikoli raziskane, je dobilo društvo samo nekaj podatkov od domačinih, ki so domnevali da so nekatere zelo globoke. Zaradi neprehodnega terena niso v preteklosti izvršili znatnih raziskovanj v teh krajih. Omenjena komisija je zaradi tega pospešila dela v tej zoni na severu Predmeje v gozdovih med Dolom, Čavnom in Modrosavom. Našli so nekaj jam v obliki vodnjakov, toda precej plitvih, ki imajo zelo ožek vhod. Znano jim je bilo sicer, da je v teh krajih jama globoka preko 200 m, ki pa so jo domačini pokrili zaradi neke smrtni nesreče. Pred enim mesecem so od domačinov zvedeli za to jamo in so začeli odkopavati zemljo, da bi prišli do vhoda. Nazadnje pa se je pokazalo, da so bile informacije slabe, kajti vhoda do jame kljub vsemu koprovanju ni hotelo biti.

Po pripovedanju nekega kmetu, so se raziskovalci odpravili v široko dolino

pod cesto, ki pelje v Krnico. Tu je, po pripovedovanju domačina, padla pred leti v jamo pastirica in zaradi tega so jo zasuli. Med vojno pa se je v tej jami zgodila še večja nesreča. Ruski ujetniki, ki so bili poslani, da bi raziskali jami, so našli v njej malo jezera. Hoteli so napraviti, da bi iz njega tekla voda in so hoteli steno, ki jim je ovirala, razstreliti. Pri eksploziji pa se je zemlja udrla in požrla pet ruskih ujetnikov.

Raziskovalci so takoj pričeli kopati na označenem kraju in so izkopali tudi nekaj skalnatih, kar je znak, da je bila jama. Toda nadaljnja dela so morali ustaviti, ker jih je oviralo bledje, kar dokazuje, da je v jami voda. Komisija se je nato vrnila v Predmejo. Tu so se na prejšnji spravevali o najdeni jami. Vprašali so najstarejšega gozdarja v Dolu, ta pa ni ničesar vedel povedati o ruskih ujetnikih.

Po tem raziskovanju so šli raziskovalci v nasprotno smer, kamor so jih napotili domačini. Pri cesti so našli najprej dvojno jamo t. j. dve jami z enim vhodom. Ko so vse izmerili, so se podali na kraj, kjer so jim povedali, da je velika jama. Ta se nahaja blizu pravkar omenjenih in zanjo ve malo domačinov. Jami obkrožajo navpične stene, na katerih je zaraščen gozd. V neposredni razdalji te jame se nahaja še druga, ki je globlja in katere vhod je širok nekaj sto metrov. Na dnu so našli sneg in led. Preiskali so tudi nekaj stranskih rokavov jame. Tu so našli veliko volnilno visoko okrog sto metrov, vso pokrito s kapniki in z ledom. Domnevajo, da je to ena največjih jam. V notranjosti gozda so našli še eno jamo, ki je globoka preko 200 m.

Tržačani pojedjo 1000 kvintalov rib — dnevno

Naravno je, da je konzum rib v tržaškem mestu velik. Zdar je postalo meso drago, so se tržačani vrgli na ribe, ki so najcenejša mesnata hrana. Država sama pa konzum še bolj podpira in si prizadeva, da bi ga čim bolj zvišala. Tako se je zaradi teh ukrepov povečal ne samo ribolov, temveč tudi konzum rib. Italijanska vlada je izdala v zadnjih letih več odredb za povzdigo ribarske industrije in trgovine. V Trstu pride na trg dnevno od 90 do 120 q rib. Prejšnje leto je znašal konzum v Trstu 3.197.835 kg. Na vsakega Tržačana bi torej odpadlo 15 kg, kar pa je precej nizka številka z ozirom na druge države (Japonec poje preko 60 kg rib na leto). Konzum rib je večji v mrzljehih mesecih, razen v januarju in februarju. Poleg znane tržaške ribarnice se nahaja v mestu in v predmestjih še 26 ribjih trgov. Država se nada, da se bo ribarstvo še močno dvignilo in da bo to ena izmed baz za gospodarsko avtarhijo.

Kandidati za mesta podešatov

Reka, oktobra. — (Agis) — Predvideva se, da bo reški prefekt v kratkem vzdal nove odločbe nanašajoče se na imenovanje podešatov v občinah reške pokrajine. Zanimivo je, da bodo v bodoče lahko imenovani za podešate v posameznih občinah le šolski upravitelji. V zvezi s to odredbo bodo skoraj vse občine v reški pokrajini dobile v najkrajšem času nove podešate. Če velja la novost splošno za vse italijanske pokrajine, ni znano. V reški pokrajini pa so v smislu te odločbe izvršili že nekaj takih sprememb in premostitev, kot na pr. učitelja Vigliantija, ki je bil dolga leta v Trnovem poleg drugega tudi tajnik fašistične stranke, so v začetku šolskega leta premostili na šolo v Knežaku, kjer je bil imenovan tudi za podešata. Tudi premski občini naređujejo že delj časa, razen nekaj kratkih presledkov, vsakokratni učitelji, ki potujejo na premski šoli, itd.

ITALIJA PRIDOBIVA NAJVEČ ŽIVEGA SREBRA NA SVETU.

Zaradi bojev v Španiji je rudnik živega srebra v Almadenu v zastoju in je njegova produkcija padla. Italija si je prilašla na ta način blagoga španskega bregra in postala s pospešeno izvozom največja izvoznica živega srebra. Največji delež odpade pri tem na idrijski rudnik, kajti Monte Amiata zaostaja še daleč za njim.

Pod vlak je skočil

Dne 10. t. m. je prišel pod vlak pri železniškem prehodu v Šubičevi ulici v Ljubljani Stanislav Jež, zasebni uradnik, samski, rojen v Trstu in tja pristojen, star 25 let. Komisija je dognala, da je nesrečno izvršil samomor s tem da je skočil pod tržaški brzovalnik. Kakšen je bil vzrok ni znano. Stanoval je v Glinski ul. 5 I.

Umor v Šembijah

Št Peter, oktobra 1938. — (Agis) — V nedeljo dne 2. t. m. je Alojz Samsa, ki je bil, kot vse kaže, že delj časa v službi obmejnih finančnih stražnikov, karabinjerjev in drugih oblasti, z dvema strelji iz samokreta na licu mesta usmrtil 23-letnega Antona Znidaršiča. Oba imenovana sta bila skupaj z drugimi vašanji v gostilni. Ko je odhajal Znidaršič domov, ga je pred gostilno dohitel Samsa, mu prijateljsko položil roko preko ramen, ter ga tirjal, naj mu vrne posojenih 12 lir. Znidaršič se je izgovarjal, da za enkrat nimá denarja, pa da mu ga bo v kratkem vrnil. Samsa pa se ni zadovoljil z odgovorom, in ko mu je Znidaršič ponovno zatrdjeval, da sedaj ne more dolga poravnati, je Samsa kratkotalo potegnili samokret iz izvrsni zločin z besedami »Ti bom pa jaz nekaj dal!«

Preiskava je ugotovila, da je Samsa dobil samokret, ki ga je stalno nosil s seboj, od finančnih stražnikov. Ubijalec se je še nekaj dni po zločinu skrivaval po okolici in grozil, češ da mora ubiti še štiri vašane. To »divljanje« grožnje so vzemirjali že tak dovolj razburjene vašane, vendar so ga karabinjerji na to aretirali in odvedli v reške zapore.

Ogenj uničil garažo

Il. Bistrica, oktobra 1938. — (Agis) — V Il. Bistrici dne 8. t. m. nastal ogenj v dvoriščnem poslopju dvorca uprave princa Šobrunn - Waldenburga, katerega last so ogromni kompleks gozdov okrog Snežnika. Ogenj je popolnoma uničil auto-garažo, med tem ko so ostali del poslopja, ki služi soferju za stanovanje, po dolgem trudu obvarovali pred ognjem, ravno tako tudi dvorec sam. Vzrok požara ni znan. Škoda je precejšnja.

SMRT

V Trnovem pri Il. Bistrici je umrl J. Vilič, strojnik na parni žagi St. Samsa v Il. Bistrici. Zapušča ženo in 4 nepreskrbjene otroke, katerim izrekamo naše iskreno sožalje. — (Agis) —

POZIV »KOROŠKEGA SLOVENCA«

Glasilo slovenskega narodnega društva »Koroški Slovenec« izhaja neovirano dalje in se tiska, kakor prej, na Dunaju. V eni svojih zadnjih številki je objavil na vidnem mestu debelo tiskano tale poziv: »Priatelj Rok! Narodni socializem je nemško gimnija. Koronine narodno-socialističnega pokreta so v večstoletni nemški zgodovini. Narodni socializem kakor fašizem nista nikako blago za druge narode. Kot Slovenci in državljani Velike Nemčije pa bodimo dobri učenci v soli nemškega narodnega socializma in se učimo: Narodne zavodnosti! Narodne discipline! Narodne vzajemnosti!«

Nova vas ob Soči

Ob priliki nedavnega obiska ml. predsednika Mussolinija v Julijski Kra- ljin, je bil odkrit spomenik padlim delavcem v Dohlarju, kjer eradijo veliko elektrarno. S to gestic je bil storjen prvi korak za gradnjo nove vasi. Ki se bo imenovala »Sontinica«. V tej vasi bodo stanovali delavci in uradniki, ki bodo zaposleni pri elektrarni.

Drobiz

— Gorica. — Na goriskem gradu so nedavno odkrili kaverno, ki je zelo obsežna in ki so jo napravili vojski za časa svetovne vojne.

— Kojško. — Oficir Velišček Rajmund je bil odlikovan za hrabrost v abesinski vojni z bronasto kolajno.

— Koper. — Čvetka Kocijančič iz Marezija, stara 2 leti, se je polila s krom-pom. Dohila je težke opekline in je kmalu nato umrla v strašnih bolečinah.

— Prosek. — 10. oktobra je po dolgi mučni bolezni umrl Ukmar Franjo. Sožalje!

— Škocijan. — Na škocijanskem ovinku se je pripetila težja prometna nesreča. Kolestar Rudolf Jurinčič iz Marezija se je zaletel v motorno kolo, ki ga je vodil Albin Dujc iz Divače in ki je imel na zadnjem sedežu še dve osebi. Dujc ni mogel v zadnjem trenutku ustaviti kolesa in niti okreniti v nasprotno stran, tako da se je nesrečni kolestar z vso silo zaletel v njega. Jurinčič se je ranil na stegnu ter pobil po vsem telesu. Dujc si je zlomil lakt a ostalima se ni prav ničesar pripetilo.

— Trst. — Umrla so: Kovačič vd. Trojer Antonija 76 let, Košta Gvidon 17, Kozman Ivan 85, Sturm Ivan 56, Maslo vd. Vrh Frančiska 52.

— Trst. — Po zadnjih statistikah je razvidno, da je Trst bolj razsvetljen kakor Milano. V Trstu odpade 1 svetilnika na 45 prebivalcev, medtem ko v Milanu pride 1 svetilnika na 53 prebivalcev. V Trstu se je povečala razsvetljava za 40 odstotkov v zadnjih 10 letih po odpravi plinskih svetilnik.

— Trst. — Zidarju Martinu Ipavcu je padel tram na nogo in mu zmečkal nekaj prstov. Zdraviti se bo moral 5 tednov.

— Trst. — 7 mlekaric je bilo kaznovanih zaradi slabega mleka.

— Trst. — Franč Krašna, star 32 let, iz Komna je bil kaznovan na 150 lir dezarne kazni zaradi vtihotapljenih cigaretnih papirčkov.

— Trst. — Umrla so: Gabrček por. Mozež Katarina 67 let, Runtić Anton 75, Pojar Matej 72, Petaros Gregor 52, Sabadin Karl 55.

— Trst. — Ko je 41-letna Josipina Tenzi prižigala ogenj s petrolejem v štedilniku jo je nenadoma oplazil plamen po obrazu. K sreči se ni vnela še ostala tekočina, ki se je razlila po tleh in po njeni obleki. Zdraviti se bo morala 20 dni.

— Vodice. — Znamenito staro cerkev na Strelščkem vrhu so popravili. Cerkev je bila iz delj časa neuporabna. Zidana je bila l. 1240.

— Pula. — Radi toga što su prodavali vino ispod propisane jačine od 11 stepeni kažnjenu su Vivosić Anton iz Vinžade, Gabrielić Vjekoslava iz Nove Vasi kod Poreča.

— Pula Radi prodaje mljeka u kojem je bilo vode kažnjenu su Cukon Pio i Bučić Karlo oba iz Pomeria.

— Dr. Eduard Benec otputovao je u Švicarsku.

— Vrhovnim komesarom za pomoć izbjeglicama postavilo je Društvo naroda bivšeg guvernera Penđžaba, sira Herberta Emersonova.

— Talijanski gubiteci u španjolskom gradjanskom ratu iznose 4000 mrtvih i 9000 oboljelih, zarobljenih i ranjenih.

— Opuštanje žena iz službe u Italiji. U službenom listu objelodanjen je dekret, kojim se određuje, da se u državnim, općinskim i pokrajinskim uređima, kao i u privatnim poduzećima broj namještenih žena mora svesti na 10 posto ukupnog broja namještenika. U svim uređima i poduzećima, koja nemaju više od 10 namještenika, ne smije uopće biti namještena ni jedna žena. Za žene koje se već nalaze u namještenju određuje se da se nakon izminuća kolektivnog ugovora imaju opustiti.

Pomoćnik američkog ministra vanjskih poslova Wallace pročitao je predstavnicima štampe tekst note, koju je američki ambasador u Rimu predao talijanskoj vladi u vezi s položajem Židova u Americama u Italiji. U noti se kaže: »Da je i pored isteka ugovora, kojim su Sjedinjene Američke Države i Italija dale ista prava gradjanima dviju zemalja, vlada Sjedinjenih Američkih Država odobrla poplajstie američkih zakona, bez izuzetka, svima Talijanima, koji stanuju u Sjedinjenim Američkim Državama. U noti se dalje izražava nada, da će talijanska vlada u zamjenu dati ista prava američkim gradjanima, koji žive u Italiji, bez obzira na vjeru i rasu.«

NAŠA OMLADINA

NAŠE OMLADINSKO GIBANJE

Gotovo u svim našim emigrantskim društvima, dolazi — osobito u posljednje vrijeme — sve češće do izražaja jača djelatnost naše emigrantske omladine, a s tim u vezi i težnja za napuštanjem starih i biranjem novih puteva i načina za rješavanje postojećih emigrantskih problema. To se djelatnost očituje na svakom koraku, a osobito u onim slučajevima kada je u pitanju nekim ideološki rad, manifestacija naše emigrantske misli i sprovođenje u djelo našeg emigrantskog programa. Osim toga, rad naše emigrantske omladine kreće se je uvijek, a kreće se i sada, i u pravcu organiziranja sveukupne naše emigracije, a u prvom redu širokih emigrantskih masa. I u tome je u izvjesnim slučajevima — postignut upravo zavdan — uspjeh premda su se naše emigrantske mase u posljednje vrijeme, sve više udaljavale od svojih organizacija. Razlozi koji su našu emigrantsku javnost udaljivali od svojih organizacija su mnogobrojni, a među njima je svakako najvažniji onaj koji se odnosi upravo na pomankanje omladinske djelatnosti, omladinskog oduševljenja i omladinske misli u radu dil društva, a prema tome i u radu čitavog pokreta. U to pitanje nećemo sada potanje zalaziti, nego ćemo samo podvući činjenicu, da su naše emigrantske mase, pod utjecajem omladinske djelatnosti, ponovno došle u organizaciju; all ovoga puta s voljom za konstruktivan rad i nepokolebivom vjerom u bolju budućnost svog naroda i svoje donovine. Radi toga naša emigrantska omladina nije u svom radu osamljena, nego za njom stoji i ogromna većina naše emigrantske javnosti.

Možda je djelatnost naše emigrantske omladine u izvjesnim slučajevima minimalna i obuhvata dosta ograničene razmjere, pa radi toga nije vrijedna neke osobite pažnje, ili — bolje reći — nije, možda, vrijedna one pažnje koju joj svakodnevno pridajemo. Možda je opet naša emigrantska omladina prekasno došla do spoznaje da joj je dužnost da učestvuje u radu za svoj narod, da joj je dužnost da sve svoje mlade energije položi na oltar pravodne narodne stvari, pa da tako izgradi bolju budućnost za sebe, za svoj narod i za svoju domovinu, a možda je naša emigrantska omladina prekasno došla i do spoznaje da je za svaki svoj čin odgovorna, ali ne jednom zabvorenom emigrantskom krugu, nego — u prvom redu — svom seljačkom narodu, pa radi toga, sva ta djelatnost — bila ona i najintenzivnija i najefikasnija — neće biti u mogućnosti da nadomjesti sve ono, što je u posljednjih nekoliko godina propustala, pa tako utjecati na razvitak prilika u našem emigrantskom pokretu. Ali — u svakom slučaju — djelatnost našeg emigrantskog mladog naraštaja

je značajna. Značajna je radi toga, jer pokazuje tendenciju za naglim proširivanjem svojih razmjera i jer pojeduje onaj mladenački dinamizam, onaj omladinski elan, koji je našem pokretu prijeko potreban, jer je u stanju da ga izvede iz mrtvila u koje je zapao. Jedan pokret kao što je naš mora da se u skrajnoj liniji, osloni samo na omladinu, jer ga jedino omladinske snage mogu držati na onoj visini, na koju — u svakom slučaju — svoj karakter, mora u svakom slučaju zauzimati. Tim više što znamo da je — u većini slučajeva — nosilac svake značajnije akcije isključivo samo omladina. Mladi ljudi su puni oduševljenja, snage i poleta i njih ne može slomiti nijedna sila, niko im ne može stati na put, jer bi to značilo povesti beskompromisnu borbu sa ljudima koji su nada sve ponosni kad mogu svoj mladi život žrtvovati za svoje ideale, sa ljudima koji nepokolebivo vjeruju u uspjeh i pobjedu i kojih optimizam ne napušta ni u najtragičnijim časovima, nego su upravo — bol i tragedija izvori na kojima se njihov optimizam pomladuje i — osvježuje, — na kojima on poprima nove snage koje ga potom nikada ne napuštaju. Naša emigrantska omladina ne može u nikom slučaju — snositi krivnju što je u zadnji čas, onda kada je bilo skoro već i prekasno, uzela učesnik u radu našeg pokreta, nego tu krivnju snose oni kojima je bila dužnost da vode računa o svojoj omladini. Osnivanje Omladinskih sekcija u nekim našim emigrantskim društvima bio je prvi rezultat, prvi značajni uspjeh omladinske djelatnosti u našem pokretu. Sve ono što je slijedilo poživalo je na temeljima omladinskih organizacija. Kada je naša emigrantska omladina imala svoje vlastite omladinske organizacije, onda je već bilo sve lakše, onda je bilo lako pokazati svoje sposobnosti i volju za požrtvovanje radi za stvar svoga naroda. I. C.

RADOST U POLJSKOJ

Varšava, 7 oktobra.

U cijeloj Poljskoj došlo je do neopisivo oduševljenja zbog prisajedinjenja češkog Tješina Poljskoj. To oduševljenje zbog pravednog rješenja i samoodređenja naroda pozdravilo je svo stanovništvo, a u prvom redu sedam milijuna Rusa, četiri milijuna Jevreja i oko dva milijuna Nijemaca. Ukupno oko četrnaest milijuna. Ošišani je ž.

U ČETIRI OKA

Datadier i Bonnet stoje u sili i okreću globus. Daladier okreće, a Bonnet vrti. Okrenite, gospodine predsjedniče, još jedamput! Možda ćemo ipak naći nekog saveznika. Ošišani je ž.

PERO TREPOV, SPLIT:

NA UNUTARNJEM FRONTU

(REVOLUCIONARNO DJELOVANJE MORNARA JUGOSLAVENA I ČEHA U AUSTRO-UGARSKOJ RATNOJ MORNARICI U ŠIBENIKU 1917-18 GODINE).

Nekoliko dana poslije sastanka u Splitu posjetili nas dr. Drinković u Šibeniku. Na sednici revolucionarnog odbora izvjestio nas je o revolucionarnoj organizaciji zelenog kadra i pozadine uopće, a u vezi s tim ponovno nam preporučio, neka ne poduzimamo prenapregnute korake i ni po koju cijenu ne izvršimo revoluciju samostalno, nego da čekamo — na direktive političkog vodstva u Zagrebu, kako je i ranije dokazovano. Zamolao nas je neka svakako nastojimo doznati, da li postoji revolucionarna organizacija u mornarici u Boki Kotorskoj, i ako postoji, neka uspostavimo veze radi međusobnog sporazumijevanja i saradnje.

Dr. Drinković izjavili smo, da se podvrgavamo zahtjevima političkog vodstva i da ćemo prema primljenoj obavesti, postupiti po direktivama koje budemo primali. Ipak, izjavili smo, pridržavamo sebi pravo na donošenje odluke po vlastitom nahođenju, da izvršimo revolucionarni udar u Šibeniku samostalno, bez obzira na pozadinu i ostale centre

a) ako bi naša revolucionarna organizacija bila otkrivena, i b) ako bi se u Šibenskim vodama pojavila Antautina flota.

Naše stanovništvo za izvršenje revolucionarnog udara u pomenuta dva slučaja bilo je logično, jer se nametalo sama sobom, te dr. Drinković nije mogao da se tome usprotivi.

Što se tiče traženja veze sa Bokom Kotorskom bili smo spremni da tamo upitimo našega čovjeka. Ali smo odmah skrenuli pažnju dru. Drinkoviću na poteškoće i vjerovatnost neuspjeha, obzirom na velike mjere predostrožnosti koje je vojna komanda tamo uvela poslije neuspjeha februarske pobune u mornarici. Izvršenje ovog zadatka povjerenje je drugu Petretiću.

Petretić i ja otplovismo 14. septembra najprije u Split radi sastanka sa drom Grisonogom po pitanju naše organizacije i traženja veze sa Bokom. Petretić je iz Splita prosljedio za Hercegovinu, a ja se vratih natrag. Petretić se je najprije zadržao u Hercegovinu da se preko svojih poznanika obavjesti o situaciji. Kretnije, kako građanski tako i vojnihi lica, bilo je veoma ograničeno i pod strogom kontrolom vojnih vlasti — vojne policije — acetata. Zadržara — i vezano na posebnu dozvolu — t. zv. propusnicu — koju je izdavalo Tvrđjavno zapovjedništvo. Samo sa tom propusnicom mogao je čovjek da se kreće iz jednog mjesta u Boki u drugo i sa jednog vojnog objekta — ili broda — na drugi, a na svakom koraku bio je legitimiran. Najprije se Petretić morao, dakle, da pobrine za takovu propusnicu; jer bez nje nikad da se kreće. Redovitim putem do tog tako važnog dokumenta ne može da dodje, jer čime da opravda svoj dolazak u Boku i kretanje iz mjesta u mjesto?... Ipak uspije Petretiću — putem veza i za novac — da sebi pribavi propusnicu. I sad je tek mogao da se dade na posao. Najprije obidje Meljine, Zelenuku, Kunber i sva ona mala mjesta i sastajališta mornara. Ali bez ikakvog uspjeha. Zatim podje u Tivat. Poslije par dana istraživanja doznao je, da ipak nešto postoji. Jedan podoficir odvede ga 23. septembra na veče u neku kćerku. Uđoše u posebnu sobu, u kojoj je bilo na okupu nekoliko podoficira i mornara, većinom Slovenaca. Od njih saznađe Petretić, da revolucionarna organizacija postoji i da se poslije februarske pobune nije sve rasprišlo. On im objasnih svrhu svog dolaska u Boku i predložih im saradnju sa revolucionarnim odborom u Šibeniku. Skrenuše mi pažnju, da je podržavanje međusobne veze nemoguće, obzirom

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

GLANSKI SASTANAK DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU Društvo »Istrac« održat će u nedjelju 16. o. m. članski sastanak u društvenim prostorijama sa ovim dnevnim redom: Izvještaj: tajnika, blagajnika, sekcije građevnog odbora, socijalnog otkjeka i Omladinske sekcije. Kako se taj sastanak održaje uoči kongresa, kada će se raspravljati i formirati sve eventualne naše prijedloge za kongres i gdje će biti jedna od važnijih tačaka dnevnoga reda — biranjih delegata za kongres, — umoljavamo članstvo da tom sastanku prisustvuje u što većem broju. Početak u 9 i po sati jutro.

IZ OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Omladinska sekcija društva »Istrac« priredjuje u subotu, 15. o. m. svoje redovite usmene novine sa biranim i zanimljivim programom. Pozivamo istarsku omladinu i simpatizere da prisustvuju usmenim novinama. Usmene će se novine održati u društvenim prostorijama, Zerjaviceva ul. 7 dvorište. Početak tačno u 8 sati navečer.

Mandolinistička sekcija počinje s vježbama idući utokak, 18. o. m. u 8 sati navečer u društvenim prostorijama, Zerjaviceva ul. 7.

Pozivamo omladince da u što većem broju sudjeluju. Odbor.

OBAVIJEST ZADRUGE »ISTARSKI DOM«

Prema zaključku Glav. god. skupštine održane dne 21 VIII 1938 Zadruga »Istarski Dom« obavještava svoje članstvo, da su povišeni zadržni udjeli od Din 700 — na Din 200 — najmanje.

Dakle razliku od Din 100 — ima svaki član zadruge prema zaključku Glav. god. skupštine da uplati najkasnije do 31 januara, 1939 god.

Svaki član zadruge koji u gore navedenom roku ne udovolji svojim dužnostima, ili ne obrazloži svoj razlog neplaćanja upravnim odboru u zadržnoj kancelariji Mošenička ulica 16, neće se nadalje smatrati članom zadruge te će biti isključen.

»DELAVOG PROSVETNO IZ PODPORNO DRUŠTVO »TABOR« V LJUBLJANI poziva svoje člane, da u teku tekoćega meseca plaćaju zaostalo članarino. Člani, koji se ne bodo odzvali temu pozivu (tekom navedenega roka, bodo črtani.« ODBOR

DRUŠTVI »TABOR« I »PROSVETA« U BUENOS AIRESU STA SE ZDRUŽILI

Dne 21. avgusta t. l. sta se združili društva »Tabor« i »Prosveta«, kjer je učesnična većina naših emigrantov. Novi odbor je zbran iz članov obeh društav. Predsednik je Ivan Pahor. Društvo se imenuje »Slovenski dom«.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

DR. FR. MESESNEL POSTAL SPOMENIKU KONSERVATOR

Dne 10. t. m. je bil imenovan za spomeničkega konservatorja v dravski banovini dr. Fr. Mesesnel, ki je nasledil dr. Fr. Seletu. Dr. Mesesnel prihaja iz Šopje, kjer je bil univ. prof. umetnostne zgodovine na tamkajšnji filozofski fakulteti. Preje je bil istotam kot muzejski uradnik in je mnogo pripomogel k znanstvenemu raziskavanju starokrščanske umetnostne zgodovine. Priobčil je tudi več razprav v vseh naših arheoloških listih in revijah. Umetnostno zgodovino je študiral na Češkem, pozneje pa je postal asistent na umetnostno-zgodovinskem seminarju v Ljubljani in součelnik Zrnjaka za umetnostno zgodovino. Dr. Fr. Mesesnel je naš rojak iz Lokveca pri Ajdovščini. V njegovem delu mi želimo še mnogo uspehov.

ČESKI PRIKAZ ČERMELJEVIH KNJIGA

U posljednjem broju praške revije »Slovensky Přebled« prikazana je brošura dr. I. Čermelja Slovenci in Hrvatje pod Italijom i knjiga Lieve and death struggle of a national minority (The Jugoslavs in Italy). Posebno je prikazano i francusko izdanje te knjige. O brošuri piše Jostp Vuga, a ostale dvije prikazuje A. Frinta.

Obavijest uredništva!

Na mnoge upite saradnika i čitatelja javljamo da obećani čehoslovački broj »Istre« nismo mogli iz tehničkih razloga izdati. Pojedine članke, u koliko nam bude moguće, donijet ćemo postepeno.

Mate Balota — Tvoj članak o istarskim bjeguncima u Moravskoj za vrijeme svjetskoga rata ne možemo objaviti.

M. Ma — Ljubljana — Vaš članak »Moji spominal iz Čehoslovaške bomo objavili ob prvi prilici.

I. A. — Zagreb — »Istranini na Svetskolskom sletu u Pragi« možda će ući drugom prilikom.

»Rad Čeha u Julijskoj Krajini« nismo za sada mogli objaviti iz tehničkih razloga.

L. Č. Ljubljana — Članek o Čehu Jožefu Resslu bomo objavili v drugu številku.

Telegram iz raja

Stockholm, 7 oktobra. Čim je čuo da je g. Chamberlain predložio od strane nekih norveških listova za Nobelovu nagradu za mir, Nobel je pao u nesvijest i još se nije osvijestio. Ošišani je ž.

na opsežne i vrlo stroge mjere predostrožnosti koje u Boki provodja vojna vlast, kako se je i sam mogao da uvjeri, jer bi se stvar otkrila. Petretić je tim ljudima u glavnom — ostava opisao našu akciju u Šibeniku i tražio od njih, da se čim prije i oni potpuno organiziraju i stupe u kontakt sa braćom Česima, koji će ih sigurno u svemu potpomagati, kao i dosada, i kako su i s nama u Šibeniku u zajedničkom kotu. Tražio je, da se jedan od njih, netom organizacija bude u glavnom provedena, javi kartoni na njegovu adresu u Šibeniku, pa da će on ili drugi koji delegat odmah krenuti iz Šibenika radi dogovora za zajedničku akciju. Medjutim, karti nije nikada stigla. Da li su je poslali, a cenzura je uništila — svakako do zajedničke akcije nije došlo. Čijom krivicom?

Kako je već ranije pomenuto, 4 oktobra izvješteni smo sa Visa, da je naša ekspedicija utekla u Italiju. Sad je trebalo čekati na njihove vijesti odnosno na Antantnu podmornicu, kako je bilo utanačeno. Za našeg pouzdanika, koji će čekati na Antantnu podmornicu, bio je određen drug Pave Roca.

Još prije nego je naša ekspedicija otputovala na Visa bilo je naša revolucionarna organizacija u Šibeniku dovršena. Pored učesni postojao je i širi revolucionarni odbor, koji su sačinjavali svi novjerenci za jedne sa članova užeg odbora. U to vrijeme osjećali smo se gospodarima situacije u Šibeniku. Uži i širi revolucionarni odbor sazivani su sada često na zajedničke sastanke radi raspravljajnja i dopunjavanja našeg revolucionarnog udarnog rasporeda.

Pored revolucionarnog odbora mornara obrazovan je, ljeti 1918 g. i revolucionarni odbor građana. Članovi tog odbora su bili: Ivo Rendić-Miočević, dr. Ante Rajević, Peter Njeguš, Ante Juras, Ivo Aničin, Jere Baranović, Ivo Čala, Frano Žic, Marko Larić, Josip Zupanović, Ante Belamarić, Marko Gulin, Nikola Vulinović. Dinko Belamarić i Ivan Miočič. Zadatak revolucionarnog odbora građana je bio taj, da sporazumno s nama organizira građane i da nam u času provodjanja naše revolucionarne akcije stavi na raspolaganje stotinjak obrazovanih građana. Željeznčar Petar Njeguš

n. pr. imao je zadatak da organizira sve željeznčare ne samo u Šibeniku i na pruži do Kaina i Splita, jer u času revolucionarne akcije u Šibeniku morala je željeznica da bude u našim rukama. Međug je svoj zadatak odlično izvršio i željezničko osoblje bilo je dobro organizirano.

Naša revolucionarna organizacija bazirala se, kako sam i ranije istakao, na rajonskoj podijeli ratne baze. Na koncu je bila provedena po slijedećem rasporedu:

I. rajon: »Mandalina« sa matičnim brodom »Schwarzenberg«, vojnom bolnicom, antiavionskom baterijom, radio stanicom, hidroplovnim stanicom. Vodja Frano Petretić, sa pomoćnicima, podoficirima i mornarima: Stanišavljevićem, Ruščevićem, Zulažinom, Zvonimirov Munlićem, Petrovićem (svi na »Schwarzenbergu«), Franom Dvorčekom (baterija). Građarom (antiavionska baterija): M. Skalogramom (hidroavion stan.). Lovajinom i Lehenom (radio stanica).

II. rajon: tvrđjava »Sv. Nikola« (na vanjskom ulazu u luku) sa obalnim baterijama. Vodja: Urbančić, sa pomoćnicima, podoficirima Ljubencom, Vukovićem i Gojanovićem.

III. rajon: matični brodovi za mine »Fruntserg« i »Aurora«. Vodja: podoficiri Skračić i Aras.

IV. rajon: gradska luka, sa obim grupama torpiljera krstaricom »Kaiser Karl VI«, brodom »Vulkan«. Vodja: Ivan Tkalečić, sa pomoćnicima podoficirima Franom Orizekom, Brožom, Babičem i Stanićem.

V. rajon grad: Komanda ratne luke i vojnog okruga, komanda mornarske žandarjske kasarna, pošta, nadležna itd) Vodja: Kuberček, sa pomoćnicima podoficirima Kubečkom, Biuk-Čvitkovićem, mornarom Benutićem komandirum gradske policije Banom.

VI. rajon: tvrđjava »Sv. Ivan«. Vodja Jos. Aleksa, sa pomoćnicima, podoficirima Šubrom i Simičem. Posebni rajon činila je Rogoznica i signalna stanica »Movar«. Tamo je proveo revolucionarnu organizaciju prema našim uputstvima, posjednik Josip Mijalić. Neorganizirani su ostali samo nadjarski pješadijski bataljon u logoru iza Subičevca, te jedna baterija poljske artiljerije, koja je bila smještena u vojnim skladištima uz cestu prema radio stanici.

»Istrac« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj čekornog računa 36789. — Preplata: za cijelu godinu 48.— din., za pola godine 24.— din., za šest mjeseci 12.— din., za tri mjeseca 6.— din., za godinu 48.— din., za pola godine 24.— din., za šest mjeseci 12.— din., za tri mjeseca 6.— din. Za uređništvo odgovara IVAN STARIĆ, Zvonimir Trepov, sa pomoćnicima podoficirima Kuberčkom, Biuk-Čvitkovićem, mornarom Benutićem komandirum gradske policije Banom. VI. rajon: tvrđjava »Sv. Ivan«. Vodja Jos. Aleksa, sa pomoćnicima, podoficirima Šubrom i Simičem. Posebni rajon činila je Rogoznica i signalna stanica »Movar«. Tamo je proveo revolucionarnu organizaciju prema našim uputstvima, posjednik Josip Mijalić. Neorganizirani su ostali samo nadjarski pješadijski bataljon u logoru iza Subičevca, te jedna baterija poljske artiljerije, koja je bila smještena u vojnim skladištima uz cestu prema radio stanici.